

ה: עין משפט
נר מצוה

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מסורת הש"ס

16 לקמן י. סח. ג.ג.
17 דר"ל ור"י ר"ש.
18 ספ"א: כולו א"ת
19 מייב"ה. (ד) שמואל.
20 פ"י שכן דרכו לילך
ולחייב. ר"ל. (ו) [לקמן
טו. יז. (ז) ר"ל מ"ז ור"י
ר"ש.

הגהות הגר"א

[א] ר"י ד"ה ולמאן
דלמחר כ"י לא תפטר
היכא. ר"י הוא דף
הקודם.

ריבוי הגנאל

אמר רבא וכוליה כי שריית
בור בינייהו אחין [כוליה
מבור וסקרון] כי מין
נר: מה שור ובור שריית
להויק ושמייתן עליך אף
אני אביא האש. מה לשור
שכן יש בו רוח חיים בור
יובח שאין בו רוח חיים.
מה לבור שחלתו עשייתו
לזוק שור יובח חזרו הדין
כי וכן כולן. ואלא לפאי
הלכתא פלגיניהו רחמנא.
ואוקמה רבא להלכותיה.
קין לחלק בין [תמה]
למועדת. שן ורגל לפטור
ברשות הרבים בור לרבון
לפטור בו את הכלים. ולר'
האדם. אש לרבון לפטור
בו את התפוס כדבעין
לפיכך לקמן. לר' יהודה

לכסוב רחמנא פרסי. שור ומצנה ומיתו אש מינייהו דכי פרכת
מה לקן שכן כוונתו להויק איכא למימר מה לקן שיש
בהא להויק קרן יובח ולכך דלמחר מצנע זה אדם מיתו הכי כי
פרכת מה לשור שכן כוונתו להויק תלמך בשא אדם יובח שפיליו
אין כוונתו להויק חייב כדמתן [לקמן

דף טו.] אדם מועד בין עבד בין יתן
מה לאדם שכן חייב נכרענה דכריס
שור יובח הגז השוה שבהן שדרכן
להויק ושמייתן עליך אף אני אביא
אש: **הדר אמר רבא מפרסי נמי לא**
ספ"א. דלא ראי קרן ומצנה שיש
בהן רוח חיים כהרי אש כו'. וכולו
כי שדים בור בינייהו ספ"א. אי
כמיב בור ומדא מהגן אמאי כולוהו
[ומההוא ומאדרי] גזל השוה דאי
כמיב בור וקרן אמאי שן מינייהו הכי
מה בור שאין דרכו לילך ולהויק חייב
שן שדרכן לילך ולהויק לא כל שכן מה
לבור שכן מחילת עשייתו עומד לזוק
תלמך בשן קרן יובח מה לקן
שכן כוונתו להויק בור יובח וזור
הדין הגז השוה שבהן שדרכן להויק
וממוקן כו' אף אני אביא שן וכן רגל

מקן ובור דכי פרכת מה לבור שכן מחילת עשייתו לזוק תלמך
ברגל קרן יובח מה לקן שכן כוונתו להויק בור יובח וכן אש מקן
זבור ככולן מחילת הדין מה בור שאין דרכו לילך ולהויק חייב אלו
כולן שדרכן לילך ולהויק לא כ"ש מה לבור שכן מחילת עשייתו כו'.
וכן אי תבז רחמנא בור וכן אהו כולוהו איך נמי לזכ מקן כהאי
דינא מה בור שאין דרכו לילך ולהויק חייב רגל ואש לא כל שכן וכן
אדם מה לבור שכן מחילת עשייתו לזוק תלמך ככל אלו שן מוכח מה
מה לשן שכן יש הנאה להויקו תלמך ככל אלו בור מוכח הגז השוה
כו' אף אני אביא כל אלו אכל קרן לא אמאי מינייהו דאיכא למיפרך
מה להזל השוה שגבור וכן שכן מועדים מתחילתן תלמך בקרן. וכן אי
כמיב בור ורגל אמאי כולוהו מהא דינא דבור לזכ מקן דכי פרכת
מה לבור שכן מחילת עשייתו לזוק תלמך בשן ואש ואדם רגל יובח
מה לרגל שכן הויקו מזוי דכל שעה היא מהלכת תלמך ככל אלו בור
יובח וזור הדין הגז השוה כו' אף אני אביא כל אלו אכל קרן לא
אמאי דמה להזל השוה שבהן שמועדין מתחילתן תלמך בקרן. וכן אי
תבז בור ואש הוה אהו איך כהאי דינא מבור וכן פרכת מה לבור
שכן מחילת עשייתו לזוק תלמך ברגל וכן אדם אש מוכח מה לאש
שכן מועדת לאכול בין שראוי לה בין שאינו ראוי לה כגון עינים כלים
ואבנים תלמך בשן שאינה מועדת אלא לזכ הראוי לה בור יובח
שאינו מועד אלא לזכ הראוי לה דכך שאינו ראוי לה מאי יהוה אדם
דכמיב [ונפל שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא כלים [לקמן טו.]:] דאש
נפל בבור אדם וכלים פטור בעל הבור הגז השוה שבהן כו' אף
אני אביא שן ואחו אדם ורגל בפלגי דינא דכי אמרת אש מוכח
ליכא למיפרך מה לאש מידי אכל קרן לא אמאי דמה להזל השוה
בבור ואש שכן מועדים מתחילתן. ולהכי נקט רבא בור דמחד מאריך
לא מני למימר כי שדים חד בינייהו אהו כולוהו מההוא ומחד מאריך
דהא מכל תרי מינייהו לא הוה אהו לא קרן ולא בור קרן מאש
ורגל וכן ואדם לא דמה לכולוהו שכן מועדין מתחילתן ובור נמי
לא אמאי דמה לכולוהו שכן דרכן לילך ולהויק. ואי קשיא לך לימא
כי שדים קרן בינייהו אי נקט קרן איכא פרי דלא אהו מינה ומחד
מאריך דאי נקט או רגל או שן או אדם כהדין קרן לא אמאי אש
מינייהו שדרכין מה להזל השוה שבהן שיש בהם רוח חיים וכן בור
נמי לא אמאי מינייהו ואי נקט אש כהדין קרן לא אמאי שן ובור
מינייהו דכי פרכין מה לאש שכן אוכלת אפילו דבר שאין ראוי לה
כגון כלים תלמך בשן דפטור על הכלים כדמתן [לקמן טו.]:] ליכא
למימר קרן יובח ובור נמי לא אמאי מינייהו שכן דרכן לילך ולהויק
מה שאין קן צבור. **ולמאן דאמר כו'.** לא איתפרש [א] היכא:

כי שרית בור בינייהו אתיא כוילהו. מה שפי' הקונטרס דשן אמאי
מבור ואש דכי פרכת מה לאש שכן מועדת לאכול בין ראי
לה בין שאין ראוי לר' תלמך בשן שאין מועדת לאכול אלא כהריא
לה וקשה דלא אשכחן שאינו ראוי בשן דאם אכלה דבר שאין ראוי
לה לא הוה מולדה דשן אלא מולדה

דקרן כיון דאין הנאה להויקה ואי
משכחת בשום ענין יליך מאש
דמתחייב גזלן בור ראי ונראה דשן
נמי אהי כפגלגא דדינא או מאש
לחודיה ומייהו י"ל לפירוש הקונטרס
דשפיר פרכין פירכא דלא שייכא בשן
דכחא גונגא פריך כהחובל [לקמן
דף פח.] גבי עבד ואשה מה לאשה
שכן אינה צמילה אך מה שפירש בור
יובח שאין מועד לזכר שאין ראוי לו
בגון אדם קשה חדל דלא פטר אדם
אכל ממינה ילה ממוקן ועוד אטו
משום דפטור אדם חשוכ אין ראי
והלא בשא נמי פטור עמונו ועוד דלקמן
[דף טו.]:] גבי חומר בשור מבור אין
מולא לרבי יהודה דמתחייב על נוקי
כלים צבור אין ראי צבור והא
משכחת ליה אדם אלא נראה דאדם

נמי חשוכ ראי לבור דלראי למות כהכלל אכל כלים חשיב ליה לקמן
אין ראי דלא מוקף להו הכלל ואע"פ דכלים חדמי מפקעי כהכלל
דלמחר כגוף פירק הפרה לקמן [דף נז.] מ"מ יש כלים שאין מתקלקלים
כהכלל וא"ת והיכי אהי אש מבור ומד מאיך מה לאיך שכן אין כח
אחר מעורב בו תלמך בשא דכח אחר מעורב בו דהוי קולא מדפריך
בסמוך גבי אטו וסקיני ומשאו מה לבור שכן אין כח אחר מעורב
בו י"ל דבור שבעשה בלא כח אחר חמור מאכניו שלא הויקו
כהליכתן אלא לזכר דייחיה ולא נעשו בור אלא ע"י כח אחר אכל
אש שהויק ומזיק כהליכתו ע"י כח אחר חמור מבור שאין הויק
ומזיק אלא כמתקומו והא דקאמר בסמוך אש מוכח שכן כח אחר
מעורב בו וחייב ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב בו וחשיבי ליה כאלו
בעצמו עושה את הכל וחייב משום חזיו ה"פ אע"ג דכח אחר מעורב
בו חשוכים כאלו בעצמו עושה את הבור הזה בלא כח אחר אי נמי
היינו דפריך מה לאש שכן כח אחר מעורב בו דדייה [ומחור יומר
שע"י אה הויק למרחוק מה שאין כן כבזכו וסקיני ומשאו וא"ת
והיכי אהו כולוהו מאש ובור מה לאש ובור שכן מעשיו גרמו לו
דמתפרש לקמן כגוף פירק שני [דף ס.] וא"ת מבור ורגל היכי אהי
האש י"ל דלא חשיב אש מעשיו גרמו לו כיון שחרוהו מסייעו וא"ת
מבור ואדם נמי היכי אהו מה לבור ואדם שכן מעשיו גרמו לו וי"ל
דלחו מבור ואדם ישן או נופל מן הגג כרוח שאינה מזייה דמיב
כהאידין לקמן כגוף פירק שני [דף ס.] וא"ת מבור ורגל היכי אהי אהי
מה לבור ורגל שכן הויקו מזוי דלקמן חשיבין בור הויקו מזוי וי"ל
דאין בור הויקו מזוי טפי מאחרים ולא קאמר לקמן הכי אלא להזכיר
חומרא אחת ששוה צבור וכוחל ואילן: **שבין** טועדין וכו'. אין
לפרש שמשלמין נוק שלם דאש כן קרן נמי אמאי כיון דלא כמיב אלא
מפרש ר"ת דמועדין מתחילתן היינו שדרכן להויק משא"כ בקרן דתסם
שוריים צחוקת שימור קיימי למ"ד [פגלגא דניקא קנסא ולמ"ד אדרבה
קרן עדיפא היינו למ"ד פגלגא ניקא ממונא שדרכו להויק ולא קיימי
צחוקת, שיקור ולא כמו שפירש הקונטרס דלא איתפרש היכא:
[וגי' להלכותיה].] הוה מזי למימר דכולוהו איטריך למיכתב
דאי לא כמיב אלא הוה נפקא מחד מהגן
ובור הוה פטרי כהו כלים ואי יליך מחד מהגן ומאש הוה פטרי כהו
טמונו ומתני' לא קמי אלא להגדיל תורה ויאדיר: **בור** אפטור בו
את הבהים. אגב אורחיה נקטיה דבור לא אמאי מכולוהו:
אש אפטור בו את הטפוס. הוה מזי למימר לחייב בו את הכלים דאש
לא אמאי מצעלי חיים אלא מחד מינייהו ובור דפטור בו את הכלים:
א

לו א מ"י פ"ב מהלכת
טקי ממון הלכה א
מגן פשין מה טועי' ח"מ
ק"י שפט ספ"א ו:
לח ב מ"י טס פ"א הלכה
ה סמג טס טועי' ע:
ה טע"ף ג וטע"ף ט:
לג ב מ"י טס הלכה ה
טור טע"ע ספ"א
טו:
ב ד ה מ"י טס ספ"ג
הלכה א טמג טס טור
טע"ע ח"מ מ"י טס
כא:
מא ו מ"י פ"א מה'ג'
חובל ומזיק הלכה א
מגן פשין פ טועי' ח"מ
ט"ז מה טע"ף ג:
כב ז מ"י פ"ד מה'ג'
טקי ממון הלכה ח
מגן טע"ע טס טועי' ח"מ
ט"י ח"מ ספ"א יג:

להלכותיה. למה שיש צוה מה שאין צוה: **לטוערן כרשום הרבים.** דכמיב כהו [שמות נט] ובער כשדה אחר דלא חייבין אלא כרשות הניזק:
פלוגמא דרבי יהודה ורבנן לקמן בשילהי פרק שור שנגח את הפרה [נג.]:] ודרשה דבור נראה בעיני דכדי נסוב לה דלא בור איטריכא ליה
למיכתב דהא מכל תרי מינייהו לא נפק דכולוהו דרכן לילך ולהויק לזכ מבור אלא אידי דררירי להלכות האחרים נקט לה נמי: **לפטור**
בו אש האדם. כדדרשין [לקמן כח.]:] שור ולא אדם: **אדם.** להכי כתיב רחמנא: **לחייבו צרכנע דכריס.** זכר ריפיו שבת ונושט משא"כ ככל
הוי: **לפטור בו אש הטמון.** שאם היו בגדים טמונים בגדים פטור המצער דכמיב ביה [שמות נט] או הקמה ודרשין בשילהי הכונס
אין [לירי [לקמן דף טו.]] מה קמה בגלוי אף כל גלוי לאסוקי טמונו דלא מה שאין כן בשור ובור ומצנע ורבי יהודה קא פליג תתם:
לאמרי